

<https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-5-9-klas/programi-inozemni-movi-5-9-12.06.2017.pdf>

3. Несвіт А. М. Англійська мова (5-й рік навчання). English (Year 5) : підруч. для закл. заг. серед. освіти : 5-й кл. 2-ге вид., доопрац. Київ : Генеза, 2018. 208 с.
4. Пентилюк М. І., Горошкіна О. М., Мордовцева Н. В., Нікітіна А. В., Попова Л. О. Словник-довідник з української лінгводидактики : навч. посіб. К. : Ленвіт, 2015. 320 с.

ФОРМУВАННЯ В УЧНІВ ЛЦЕЮ МОВНОЇ СТІЙКОСТІ

*Горошкіна Олена,
докт. пед. наук, гол. наук. співробітник,
Інститут педагогіки НАПН України
м. Київ, Україна*

У сучасних соціокультурних умовах гостро стоїть проблема формування в учнів мовної стійкості. За словами Ореста Ткаченка, «проблема мовної стійкості та її джерел набуває зараз особливої практичної гостроти там, де процеси мовної асиміляції ставлять під загрозу існування певної мови, а разом з тим, як дальший наслідок, можуть призвести до загибелі народу – носія відповідної мови» [4]. Сучасна українська письменниця Ірена Карпа влучно назвала мовну стійкість презумпцією власної універсальності. Життя переконує, що міцних знань, здобутих на уроках української мови, і навіть сформованих вмінь недостатньо, адже можна навести багато прикладів, коли людина добре знає мову, але не спілкується нею. Тож сьогодні надзвичайно важливо сформувати в учнів мовну стійкість як яскравий індикатор сформованості мовної особистості. Мовну стійкість вважаємо також складником предметної компетентності учня, що формується впродовж шкільного навчання на уроках української мови.

Вивчення мовознавчої та лінгводидактичної літератури засвідчує, що проблему мовної стійкості в лінгвістичному аспекті досліджують мовознавці Б. Ажнюк, Г. Залізняк, Л. Масенко, О. Селіванова, Л. Підкуймуха, К. Тищенко, О. Ткаченко та ін., у лінгводидактичному науковому просторі означена проблема залишається на периферії дослідницьких інтересів. Т. Симоненко пропонує таке

тлумачення означеного поняття: «Мовна стійкість – це якість, намір, психологічний орієнтир індивіда непохитно користуватися в щоденному спілкуванні певною мовою, мовними засобами, які є для людини природовідповідними та близькими з погляду її виховання та освіти» [3, с. 46].

Аналіз і синтез мовознавчих студій переконують у тому, що *мовною стійкістю* називають намір і поведінку мовця (групи мовців) неухильно послуговуватися своєю мовою в спілкуванні незалежно від того, якою мовою говорить співрозмовник. Це збереження індивідуальної чи колективної вірності своїй мові. Саме таке визначення й запропоновано в підручнику для учнів 11 класу [1].

Оскільки означену тему до чинної програми з української мови введено нещодавно, вчителі-предметники з об'єктивних причин ще не напрацювали такого обсягу дидактичного матеріалу, як з інших тем. Тому й виникають певні труднощі під час підготовки й проведення уроку.

На нашу думку, важливу роль у формуванні мовної стійкості учнів відіграють справи, що передбачають визначення ознак мовної стійкості у мовленні літературних персонажів, підготовку колективних проєктів «Приклади мовної стійкості в художній літературі й українському кіно» тощо. У процесі розроблення проєктів учні добирають приклади мовної стійкості літературних персонажів із художніх творів української та світової літератури (твори Братів Капранових, Я. Гашека та ін.). Продуктивною вважаємо й дискусію на тему: «Чи потрібно бути мовно стійким?», під час якої здобувачі освіти висловлюють власні думки з порушеної проблеми, добирають переконливі аргументи на захист цих думок. Сильними аргументами є думки відомих українців, які обстоюють мовні права, наприклад: *Українці мають нарешті зрозуміти, що мова – це наш стратегічний ресурс, не менш важливий за газ чи нафту* (Вадим Красноокий, «Mad Heads XL»); *Українську треба знати, розуміти і поважати в Україні, тому що це один із головних елементів нації- та державотворчих процесів* (Олександр Положинський «Тартак»); *Насправді головний сенс у тому, щоби більшість людей просто відмовилися від стереотипного використання російської. Це питання гідності* (Олександр Ярмола «Гайдамаки»); *Не треба робити подвигу зі знання рідної мови –*

це за визначенням має бути так. І будь-які дискусії на зазначену тему просто недоречні. Живеш в Україні, де є українська, то й спілкуйся нею (Олександра Кольцова «Крихітка»); *Я до 23 років українською взагалі майже не розмовляв, а потім зрозумів: ось це моя мова* (Сергій Фоменко «Мандри»). Наведення висловлень сучасних українських музикантів, відомих учням, спонукає їх до роздумів, а подекуди й до наслідування своїх кумирів.

Ефективними вважаємо вправи, побудовані на текстовому матеріалі, що містить відомості про мовну стійкість, роль української мови в суспільстві, культуру спілкування, комунікативні якості мовлення тощо. На наше переконання, подібні вправи повинні застосовуватися не тільки в процесі опанування відповідної теми, а систематично впродовж навчання української мови. Підтримуємо наукову позицію Т. Гриценко, що «Сьогодні мовну стійкість визначають: зростання авторитету української мови, усвідомлення потреби спілкуватися й пізнавати світ засобами рідної мови, прагнення позбутися монополії суржику, турбота про високу культуру спілкування тощо» [2, с. 163]. Це твердження вважаємо орієнтиром для організації ефективної роботи учнів на уроці української мови.

Отже, формування мовної стійкості учнів є актуальною проблемою, що є яскравим індикатором сформованості мовної особистості. Особливу роль у цьому процесі відіграє добір спеціальних вправ, що передбачають визначення ознак мовної стійкості у мовленні літературних персонажів, розроблення спеціальних проєктів, дискусії.

Ключові слова: мовна стійкість, учні ліцею, мовна особистість.

Список використаних джерел

1. Голуб Н. Б., Горошкіна О. М., Новосьолова В. І. Українська мова (рівень стандарту) підручник для 11 класу закладів загальної середньої освіти. Київ : Пед. думка, 2019. 232 с.
2. Гриценко Т. Розвиток мовної особистості у технічних ВНЗ. *Гуманітарна освіта у технічних вищих навчальних закладах*: збірник наукових праць Національного авіаційного університету. 2009. Вип. 17. С. 162-172.

3. Симоненко Т. Стимулювання студентів до українськомовної стійкості. Українська мова і література в школі. 2004. № 1. С. 46–47.
4. Ткаченко Орест. Проблема мовної стійкості та її джерела. Українська спілка. URL : http://national.org.ua/library/orest_tkaczenko.html

ПРОФЕСІЙНА ІСТОРИКО-ПЕДАГОГІЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ СТУДЕНТІВ-ПЕДАГОГІВ: СУТНІСТЬ ТА СТРУКТУРА

*Гупан Нестор,
докт. пед. наук, професор, гол. наук. співробітник
Інститут педагогіки НАПН України
м. Київ, Україна*

Компетентнісно орієнтована освіта стала характерною ознакою оновленого українського суспільства. Така тенденція потребує корегування професійної педагогічної освіти та актуалізує проблему формування історико-педагогічної компетентності майбутніх педагогів, особливо студентів магістратури, які досліджують питання розвитку педагогічного процесу у контексті минулого та сьогодення.

На нашу думку, історико-педагогічна компетентність – це інтегрована характеристика особистості фахівця, що передбачає обізнаність його із теорією та історією педагогіки і володіння вміннями у дослідженні історико-педагогічних явищ. Її формування здійснюється поетапно через розвиток відповідних складників: *інформативного, логічно-мовленнєвого, аксіологічного, просторово-хронологічного*. Вони частково збігаються за своїм вмістом із історичною компетентністю, проте мають специфічні прояви [1].

Інформативний складник – здатність особистості ефективно опрацьовувати інформацію, отриману з різних історико-педагогічних джерел. Він передбачає розвиток у студентів таких умінь: користуватись довідковою літературою, Інтернетом для самостійного пошуку інформації, критично аналізувати й оцінювати її, виявляти сумнівну інформацію, відрізнити факти від думок. Студенти мають бачити різні точки зору й орієнтуватися у багатовекторному інформаційному